JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
DÁMASO RUIZ-JARABO COLOMER
24 päivänä tammikuuta 2002 [1]

1. Saksan liittotasavalta on nostanut HT 33 artiklan 1 kohdan ja EY 230 artiklan 2 kohdan nojalla kanteen, jossa se vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

i) kumoaa valtiontuesta, jonka Saksa on myöntänyt Gröditzer Stahlwerke GmbH:lle ja tämän tytäryhtiölle Walzwerk Burg GmbH:lle, 8 päivänä heinäkuuta 1999 tehdyn komission päätöksen 1999/720/EY, EHTY (jäljempänä kanteen kohteena oleva päätös) [2] 4—7 artiklan

ii) velvoittaa komission toimittamaan EHTY:n tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimelle kaikki tähän oikeudenkäyntimenettelyyn vuodesta 1994 alkaen liittyvät asiakirjat ja antaa kantajalle mahdollisuuden tutustua näihin asiakirjoihin ja

iii) velvoittaa vastaajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

I Kanteen perustana olevat tosiseikat

2. Saksan hallitus ilmoitti EY 88 artiklan 3 kohdan nojalla 6.6.1997 komissiolle Gröditzer Stahlwerke GmbH:n (jäljempänä Gröditzer) ja sen tytäryhtiön Walzwerk Burg GmbH:n (jäljempänä Walzwerk) yksityistämisestä, olosuhteista, joissa osakkeet myytiin ja yksityistämistä edeltäneistä toimenpiteistä. Yrityksen koko tuotannosta ainoastaan valuteräs ja harkot kuuluvat EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan.

3. Gröditzer fuusioitui vuonna 1990 Treuhandanstaltiin (laitos joka perustettiin entisen Saksan demokraattisen tasavallan noin 8 000 valtion yrityksen sopeuttamiseksi markkinatalouteen) yrityksen rakennemuutoksen ja sitä seuranneen yksityistämisen toteuttamista varten. [3] Tavoitteeksi vahvistettiin samantyyppisen teräksen tuotannon säilyttäminen siten, että kapasiteettia vähennettäisiin vuosittaisesta 285 000 tonnista 150 000 tonniin ja työpaikkoja supistettaisiin 2 500 työpaikalla, jolloin määrä vähenisi 5 200:sta 2 700:aan. Ajateltiin, että tähän tarvittaisiin vain vähäisiä investointeja, vaikka hyvin

1 — Alkuperäinen kieli: espanja.

2 — Ilmoitettu numerolla C(1999) 2264. Tuet myönnettiin Gröditzer Stahlwerke GmbH:lle ja sen tytäryhtiölle Walzwerk Burg GmbH:lle (EYVL L 292, s. 27).

3 — Treuhandanstalt-järjestelyjen mukaan yrityksille, joiden hallinnosta kyseinen elin vastasi ja jotka toimivat herkillä aloilla, myönnettyjä tukia ei ollut välttämätöntä ilmoittaa, jos yrityksen palveluksessa oli vuosina 1992—1994 alle 1 500 työntekijää ja jos tuet olivat määrältään alle 150 miljoonaa Saksan markkaa. Edellä mainitut edellytykset muutettiin vuodesta 1995 alkaen 250 työntekijäksi ja 50 miljoonaksi Saksan markaksi.

nopeasti kävi ilmi, että suunnitelmalla ei ollut vakaata perustaa, sillä perinteiset kulutusmarkkinat olivat kadonneet ja epävarmojen yksinkertaisten tuotteiden hinnat olivat romahtaneet liikatuotannon vuoksi.

Treuhandanstalt pyrki vuonna 1992 menestyksettä myymään yrityksen. Se myi osakkeet EREL Verwaltungs GmbH & Co. Management KG -kommandiittiyhtiölle, joka toimi useiden rakennemuutoksen jälkeen yksityistettäviksi tarkoitettujen yritysten holdingyhtiönä, jonka ainoa omistaja oli Treuhandanstalt.

Holding-yhtiön omistaja otti tammikuussa 1995 nimekseen Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgaben ja sen toiminta supistui sopimuksen mukaiseen hallintoon, kun taas yritysten rakennemuutosja yksityistämistoiminta annettiin toisen Saksan liittotasavallan hallituksen valvoman valtion yrityksen Beteiligungs-Management-Gesellschaft Berlin GmbH:n vastuulle, josta tuli Gröditzerin ainoa omistaja.

4. Yritys myytiin vuoden 1997 alussa Georgsmarienhüttelle. Walzwerk on itsenäinen yhtiö, joka ei toimi EHTY:n soveltamisalalla ja jonka valtiollinen osakkeenomistaja myi yksityistämisen kuluessa Gröditzerille ja joka tuosta ajankohdasta alkaen on toiminut Gröditzerin terästeollisuustoiminnan keskuksena. [4]

5. Saksa ilmoitti 6.6.1997 komissiolle, että Gröditzer oli saanut vuosina 1992—1996 tukea 263,7 miljoonaa Saksan markkaa, joista 207,3 miljoonaa myönnettiin valtiollisten osakkaiden antamana lainana, 53,4 miljoonaa Treuhandanstaltin ja Bundesanstalt für vereinigungsbedingte Sonderaufgabenin takaamina pankkiluottoina ja 3 miljoonaa Saksan markkaa suorana avustuksena. Yritykselle myönnettiin myös ylimääräisenä tukena 8,4 miljoonaa Saksan markkaa yhteisjärjestelmään — alueellisten talousrakenteiden parantaminen — kuuluvan Saksan aluetukiohjelman kautta. Yritysten myynnistä aiheutui omistajalle 393 miljoonan Saksan markan suuruiset kokonaiskustannukset, jotka johtuivat suurimmaksi osaksi osakkaan lainojen kuoletuksista ja pankkilainojen takaisinmaksamisesta.

6. Komissio päätti aloittaa ilmoituksen vuoksi päätöksen N:o 2496/96/EHTY [5] (kuudes terästukisäännöstö) mukaisen menettelyn. Päätös menettelyn aloittamisesta annettiin tiedoksi Saksan liittotasavallalle 5.8.1997 ja julkaistiin Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä, jotta jäsenvaltiot ja muut, joita asia koskee, voisivat esittää huomautuksensa. [6]

4 — Komissio tarkastelee kanteen kohteena olevassa päätöksessä kyseisen yrityksen asemaa EY:n perustamissopimuksen perusteella ja ottaa huomioon yksinomaan yksityistämistoimet ja määrän, jolla yritys osallistuu selvitystilasta aiheutuviin kokonaiskustannuksiin.

5 — Komission päätös, tehty 18.12.1996, yhteisön säännöistä valtion tuesta terästeollisuudelle (EYVL L 338, s. 42).

6 — EYVL 1997, C 395, s. 5.

Komissio aloitti menettelyn, koska se katsoi, että valtiollisten osakkaiden myöntämä 207,3 miljoonan Saksan markan suuruinen koroton laina, jolle ei vaadittu yritykseltä takeita, sekä taatut 53,4 miljoonan Saksan markan suuruiset pankkiluotot, joista maksettiin 0,5 prosentin suuruinen välityspalkkio, olivat tukea. Komissio päätti myös tutkia 8,4 miljoonan Saksan markan suuruisen aluetuen säännöstön mukaisuuden. Komissio esitti epäilynsä siitä, vastasiko yksityistämisen yhteydessä negatiiviseen hintaan tehty myynti yksityisen pääomaosakkaan käyttäytymistä, kun saatujen tietojen mukaan Gröditzerin selvitystilasta aiheutuneet kustannukset olivat vähäisemmät. Komissio katsoi myös, ettei yksityistämismenettelyä ollut toteutettu avoimesti eikä ilman ehtoja. Komissio totesi myös, että omistaja sitoutui yksityistämissopimuksessa nimenomaan myöntämään Gröditzerille investointitukea.

7. Saksa ilmoitti kantansa menettelyn aloittamisesta ja kolme yritystä (Max Aicher GmbH & Co., Neue Maxhütte Stahlwerke GmbH ja Lech Stahlwerke GmbH) esitti huomautuksensa. Näiden mielestä ostaja sai negatiiviseen hintaan tehdyllä myynnillä käyttövaroja, joilla se saattoi parantaa taloudellista tilannettaan ja rahoittaa hankintojaan. Ne totesivat lisäksi, että Gröditzerin myyntiolosuhteet olivat vääristäneet kilpailua.

II Kanteen kohteena oleva päätös

8. Komissio teki 8.7.1999 päätöksen, jota vastaan Saksa on nostanut kanteen. Päätöksessä on 108 perustelukappaletta ja 10 artiklaa.

Päätöksen 1, 2 ja 3 artikla ovat Saksalle myönteisiä eikä niitä ole riitautettu.

9. Sen sijaan 4, 5 ja 6 artiklassa todetaan tiettyjen toimenpiteiden olevan yhteisön säännöstön vastaisia.

10. Päätöksen 4 artiklassa katsotaan yhteismarkkinoille soveltumattomiksi Gröditzerille myönnetyt 83,2 miljoonan Saksan markan suuruiset investointituet, jotka koostuivat Treuhandanstaltin ja Bundesanstaltin sataprosenttisesti takaamista pankkiluotoista, kulloisenkin valtiollisen osakkaan ajanjaksona 1992—1996 myöntämistä osakaslainoista ja yksityistämissopimukseen kuuluvista avustuksista, joita myönnettiin ajanjaksona 1997—1999 yhteisjärjestelmän — alueellisten talousrakenteiden parantaminen — perusteella.

11. Päätöksen 5 artiklassa luonnehditaan hiilen ja teräksen yhteismarkkinoille soveltumattomiksi valtiontuiksi Saksan Gröditzerin hyväksi toteuttamat toimenpiteet, jotka olivat 155,5 miljoonaa Saksan markkaa, joista 14,3 miljoonaa koostui investointituesta ja 141,2 miljoonaa toimintatuista (joista 17 miljoonaa oli yksityistämissopimukseen kuuluvaa avustusta ja 124,2 miljoonaa rahoitusta sataprosenttisesti taatuilla lainoilla, mm. valtiollisten osakkaiden myöntämillä osakaslainoilla).

12. Päätöksen 6 artiklassa todetaan hiilen ja teräksen yhteismarkkinoille soveltumattomiksi tuet, joita Saksa aikoi myöntää Gröditzerille Gröditzer Stahlwerke GmbH:n osakkeiden myynnistä Georgsmarienhütte GmbH:lle 27.2.1997 tehdyn sopimuksen 2 artiklan 9 kohdan mukaisesti 3,3 miljoonan Saksan markan suuruisina lainoina, jotka oli tarkoitettu ennakkomaksuiksi myöhemmin suoritettavista aluetuista.

13. Saksan on päätöksen 7 artiklan nojalla vaadittava tuensaajaa maksamaan takaisin 4 ja 5 artiklassa tarkoitetut sääntöjenvastaisesti myönnetyt tuet. Tuet on maksettava takaisin kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti, ellei tämä ole mahdotonta tai kohtuuttoman vaikeaa. Takaisinperittävään tukeen sisällytetään korko alkaen siitä päivästä, jona tuki asetettiin tuensaajan käyttöön, tuen todelliseen takaisinperintään asti, ja korko perustuu aluetukien avustusekvivalenttien laskennassa käytettyyn viitekorkoon. Kyseisessä artiklassa tuensaajalla ei tarkoiteta vain Gröditzeriä, vaan myös kaikkia muita yrityksiä, joille omaisuusarvoja on siirretty niin, että tuen takaisinperintä on vaikeutunut.

III Asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa

14. Saksan nostama kanne kirjattiin saapuneeksi yhteisöjen tuomioistuimeen 9.9.1999. Komissio esitti vastineensa 29.11.1999. Kantaja esitti vastauskirjelmänsä 14.3.2000 ja vastaaja 14.4.2000.

Yhteisöjen tuomioistuin kehotti 24.7.2001 komissiota EHTY:n työjärjestyksen 23 artiklan nojalla toimittamaan tuomioistuimelle kaikki asiaa koskevat asiakirjat, koska Saksa oli pyytänyt sekä kanteessa että vastauskirjelmässään saada tutustua niihin. Komissio lähetti 3.10.2001 asiakirja-aineistoon kuuluvista 48 asiakirjasta luettelon, joka toimitettiin välittömästi kantajavaltiolle, joka vastasi 19.10.2001, ettei se katsonut aiheelliseksi tarkastella ainuttakaan asiakirjaa.

Koska Saksa oli esittänyt muodollisen pyynnön suullisten huomautusten esittämisestä, yhteisöjen tuomioistuin päätti asian suullisesta käsittelystä, joka toteutettiin 27.11.2001.

IV Kanneperusteet

15. Saksa vaatii päätöksen N:o 1999/720/EY, EHTY 4—7 artiklan kumoamista sillä perusteella, että ne ovat oikeudenvastaisia riippumatta siitä, ovatko yritysten yksityistämiseen tarkoitetut tuet valtiontukia, ja esittää kanteelleen kuusi perustetta.

Saksa väittää ensiksi, että komissio on tehdessään päätöksen N:o 1999/720/EY, EHTY rikkonut EY 213 artiklaa ja EY 215 artiklaa, kun yhden komission jäsenen hallinnollinen tilanne oli päätöksentekohetkellä sääntöjenvastainen; toiseksi komissio on kantajan mukaan rikkonut hallinnollisen menettelyn kuluessa joutuisuusperiaatetta, hyvän hallintotavan ja oikeusvarmuuden periaatteita sekä perusteluvelvollisuutta; kolmanneksi kanteen kohteena oleva toimielin on kantajan mukaan soveltanut EHTY:n perustamissopimuksen määräyksiä Gröditzerin tuotantoaloihin, jotka eivät kuulu kyseisen perustamissopimuksen soveltamisalaan; neljänneksi komissio on arvioinut virheellisesti yrityksen EHTY:n tuotantoaloille tarkoitettuja investointitukia päätöksen N:o 3855/91/EHTY [7] (viides terästukisäännöstö) nojalla; viidenneksi komissio on arvioinut virheellisesti EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuulumattomalle tuotantoalalle tarkoitettuja investointitukia ja kuudenneksi komissio ei ole arvioinut asianmukaisesti yksityistämisen olosuhteita.

V Kanneperusteiden arviointi

A Ensimmäinen kanneperuste: EY 213 artiklan, EY 215 artiklan ja HT 9 artiklan ja sitä seuraavien artiklojen rikkominen sillä perusteella, että komission kokoonpano oli päätöksentekohetkellä sääntöjenvastainen

16. Kantaja katsoo, että päätös 1999/720/EY, EHTY on kumottava aineellisen muotovirheen vuoksi, koska komission koostumus oli päätöksentekohetkellä sääntöjenvastainen. Komissio oli 1.7.1999 vapauttanut pyynnöstä komission jäsenen Martin Bangemannin tehtävistään ja siirtänyt hänen toimivaltansa toiselle komission jäsenelle, minkä vuoksi Bangemannin vastuualueelle kuulunut teollisuuden pääosasto jäi kantajan mukaan päätöksentekomenettelyn ulkopuolelle. Saksa korostaa, että jos kyseinen pääosasto olisi ollut edustettuna, kanteen kohteena olevaa päätöstä ei ehkä olisi tehty.

7 — Komission päätös, tehty 27.11.1991, terästeollisuudelle myönnettävää tukea koskevista yhteisön säännöistä (EYVL L 362, s. 57).

Perustamissopimuksessa ei ole määräystä tilanteesta, jossa komission jäsen pyytää vapautusta ja luopuu tehtäviensä hoitamisesta. Komissio muutti omavaltaisesti jäsentensä lukumäärää eikä odottanut uutta nimitystä tai sitä, että neuvosto tekisi, niin kuin se tekikin, päätöksen, jonka mukaan kyseistä jäsentä ei korvattaisi jäljelle jääneen toimikauden aikana. Tästä syystä kantajana oleva hallitus katsoo, että vastaajana oleva toimielin on käyttänyt neuvostolle kuuluvaa päätösvaltaa ja sen lisäksi sen koostumus on ollut sääntöjenvastainen.

17. Komissio toteaa, että EY 215 artiklan toisessa kohdassa määrätään komission jäsenten määrän oletetusta vähenemisestä ja että tällainen poikkeavuus ei saa estää kyseisen toimielimen tavanomaista toimintaa. Tarkasteltavana olevassa tapauksessa neuvosto päätti 9.7.1999, ettei ollut syytä korvata Bangemannia ja vahvisti näin ollen komission aloitteen vapauttaa tämä komission jäsen tehtäviensä hoitamisesta, koska tämä oli sitä pyytänyt voidakseen harjoittaa ammattitoimintaa tietyssä yrityksessä. Ottaen huomioon, että komission jäsenen on noudatettava toimeensa kuuluvia velvoitteita, erityisesti kunniallisuutta ja pidättyvyyttä, kun heille toimikauden päätyttyä tarjotaan tiettyjä tehtäviä tai etuja, Bangemann oli syytä vapauttaa tehtävistään, jotta hän ei olisi mukana toimielimen päätöksenteossa, sillä hänen toimintansa laillisuus olisi tuolloin joutunut kyseenalaiseksi.

18. Kanteen kohteena oleva päätös tehtiin 8.7. Saksa väittää, että päätöksen tekomenettelyssä tehtiin aineellinen muotovirhe, kun komissio muutti ilman asianmukaista toimivaltaa perustamissopimuksessa määrättyä komission jäsenten lukumäärää.

19. Martin Bangemann, joka oli vastuussa teollisuusasioista sekä tietojenkäsittely- ja televiestintäteknologiasta, lähetti 29.6.1999 jäsenvaltioiden hallitusten edustajien konferenssin puheenjohtajalle kirjeen, jossa hän ilmoitti aikeestaan harjoittaa ammattitoimintaa tietyssä puhelinalan yrityksessä ja pyysi, että mahdollisimman pian pantaisiin alulle menettely hänen seuraajansa nimittämiseksi.

Komissio vastasi kirjeeseen ilmoittamalla vastaanottaneensa sen ja hyväksymällä Bangemannin pyynnön saada vapautus tehtävistään. Koska yritys, jossa Bangemannin oli tarkoitus alkaa työnsä, toimi televiestinnän alalla, joka oli siihen asti kuulunut hänen vastuualueeseensa komissiossa, voitiin epäillä eturistiriidan syntymistä sen lisäksi, että komission jäsenen oli osoitettava kunniallisuutta ja pidättyvyyttä ottaessaan toimikautensa jälkeen vastaan tehtäviä tai etuja.

20. Neuvosto teki 9.7.1999 päätöksen N:o 1999/493/EY, EHTY, Euratom [8] komission koostumuksesta ja ilmoitti, että Martin Bangemannin toimi jäisi täyttämättä, kunnes uusi komissio nimitettäisiin. [9]

21. EY 213 artiklan ja EY 215 artiklan [10] mukaan komissiossa on 20 jäsentä, jotka erotessaan toimestaan jatkavat tehtävissään, kunnes heidän tilalleen on nimitetty uusi jäsen, tai kunnes neuvosto päättää, ettei uutta jäsentä nimitetä, mikä tarkoittaa sitä, että toimielin jatkaa toimintaansa, vaikka siinä ei olisikaan alkuperäistä jäsenmäärää. [11] EY:n perustamissopimuksessa annetaan komissiolle merkittävä asema vain siinä tapauksessa, että komission jäsen erotetaan tehtävistään, mistä määrätään EY 216 artiklassa, jota ei voitu soveltaa Martin Bangemannin tapaukseen, eikä yhteisön säännöstössä ole määräystä komission jäsenen tehtävien keskeyttämisestä.

Komission on varmistettava oman toimintansa jatkuvuus ja asiat on hoidettava myös, vaikka yksi jäsenistä eroaisi, eikä komissio voi jäädä odottamaan sitä, että neuvosto sopii jäsenen korvaamisesta uudella jäsenellä. Komissiolla on aloiteoikeus useilla lainsäädännön aloilla ja sen päätösmenettely voi keskeytyä vain, jos se ei ole päätösvaltainen. [12] Tilanteessa, joka syntyi, kun Martin Bangemann erosi, komission oli toimittava arvokkaasti ja ripeästi voidakseen jatkaa tavanomaisten tehtäviensä suorittamista ja hälventääkseen yleisen mielipiteen epäluottamuksen päätöksentekomenettelyyn osallistuvien puolueettomuutta kohtaan.

22. Komissio toimi toimintansa järjestämistä koskevan toimivaltansa rajoissa silloisissa kriittisissä olosuhteissa ja ottaen huomioon tapahtuman yhteisössä mahdollisesti aiheuttaman hämmennyksen, kun se pyynnöstä vapautti Martin Bangemannin tehtävistään komission jäsenten kollegiossa, kunnes neuvosto tekisi päätöksen hänen korvaamisestaan uudella jäsenellä.

23. En yhdy kantajan näkemykseen, jonka mukaan kyseisen komission jäsenen pois-

8 — EYVL L 192, s. 53.

9 — EYVL L 192, s. 55.

10 — Nämä artiklat vastaavat sisällöltään HT 9 ja HT 12 artiklaa.

11 — Tilannetta ei ollut ennakoitu, mutta se syntyi 16.3.1999, jolloin komission kaikki jäsenet erosivat. Euroopan unionin neuvosto otti päätöksen huomioon 21.3.1999 tehdyssä komission eroamista koskevassa julistuksessa ja katsoi, että komissio oli uudistettava mitä pikimmin ja pyysi samalla, että komission jäsenet jatkaisivat perustamissopimuksen mukaisesti siihen asti tehtävissään.

12 — Kanteen kohteena olevan päätöksen tekohetkellä voimassa olleen 17.2.1993 annetun komission työjärjestyksen (EYVL L 230, s. 15) 5 artiklassa määrätään, että komissio on päätösvaltainen tekemään sopimukset pätevästi, kun perustamissopimuksessa määrätty komission jäsenten enemmistö on läsnä.

saolo kokouksesta, jossa kanteen kohteena oleva päätös tehtiin, merkitsi sitä, että teollisuusasioiden pääosasto ei ollut edustettuna ja että jos näin ei olisi ollut, päätöstä ei ehkä olisi lainkaan tehty. Päätös toimitettiin luonnosvaiheessa toimivaltaiselle pääosastolle, jotta se esittäisi siitä kirjallisen mielipiteensä, ja lisäksi kyseinen pääosasto oli edustettuna kokouksessa, kun komission eronneen jäsenen toimivaltaa käytti komission jäsen Karel Van Miert.

24. Edellä esitetyn perusteella katson, että kanteen kohteena olevan päätöksen teossa ei tehty Saksan väittämää aineellista muotovirhettä. Näin ollen ensimmäinen kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

B *Toinen kanneperuste: joutuisuusperiaatteen, hyvän hallintotavan ja oikeusvarmuuden periaatteiden sekä perusteluvelvollisuuden rikkominen hallinnollisen menettelyn kuluessa*

25. Saksa on jakanut tämän kanneperusteen kolmeen osaan.

i) Joutuisuusvelvoite sekä hyvän hallintotavan ja oikeusvarmuuden periaatteet jo maksettujen avustusten yhteydessä

26. Kantaja toteaa ilmoittaneensa vuosina 1994 ja 1995 toteuttamistaan julkisen rahoituksen toimenpiteistä ja että komissio antoi ymmärtää kolmen vuoden ajan, ettei sillä ollut mitään näitä rahoitustoimenpiteitä vastaan, jotka liittyivät valtiontukia koskeviin sääntöihin perustuvaan rakennemuutokseen. Kantaja katsoo kyseisen käyttäytymisen, jota on jatkettu ensimmäisestä ilmoituksesta tarkastusmenettelyn aloittamiseen asti ja jossa kantajalle ei ole annettu tiedoksi, että sen toimittamat tiedot olivat puutteellisia, olevan perustellun luottamuksen periaatteen vastainen. Komission olisi kantajan mukaan pitänyt vuosina 1994 ja 1995 esittää näkemyksensä siitä, olivatko jo toteutetut ja tiedoksi annetut taloudelliset toimenpiteet valtiontukea ja yhteismarkkinoille soveltuvia. Tästä syystä kantaja katsoo, ettei vuoden 1995 loppuun mennessä myönnettyjä varoja voitu periä takaisin.

Komission kantajalle 16.7.1996 lähettämä pyyntö toimittaa tietoja ja 14.8.1997 päivätty kirje koskevat vuoden 1994 asiakirjoja. Kantaja viittaa myös 9.6.1994 päivätyssä tiedonannossa komission kahteen aiempaan kirjeeseen, jotka on päivätty 21.4.1994 ja 25.5.1994. Kyseessä eivät sen mukaan voi olla epäviralliset ilmoitukset, sillä niissä on talousministeriön toimivaltaisen osaston Saksan hallituksen nimissä toimittamia tietoja eikä yhteisön oikeu-

dessa säädetä, missä muodossa jäsenvaltioiden on ilmoitettava tukisuunnitelmistaan. Kantaja täsmentää peruneensa komission pyynnöstä 2.12.1994 osittaisen ilmoituksen, jonka se oli tehnyt 29.6.1994, kun komissio vaati ilmoitusmenettelyn keskeyttämistä siirtymäkauden ajaksi, koska yrityksen yksityistäminen ei vielä ollut ajankohtainen. Tässä tilanteessa Saksa jatkoi yrityksen rakennemuutokseen tarkoitettujen varojen maksamista.

27. Komissio katsoo, että ainoa asianmukainen tiedonanto tehtiin 6.7.1997, sillä 133 miljoonan Saksan markan suuruisia terästukia, jotka oli myönnetty vuoden 1993 loppuun mennessä, ei ollut EY 88 artiklan 3 kohdan vastaisesti ilmoitettu kesäkuuhun 1994 mennessä edes epävirallisesti. Komission mukaan 79 miljoonan Saksan markan suuruiset tuet ilmoitettiin muodollisesti 29.6.1994 eikä ilmoitusta peruttu komission pyynnöstä, kuten kantaja väittää, vaan jotta yksityistämiseen liittyvien tukien lopullinen ja tyhjentävä ilmoitus voitaisiin tehdä ja pyytää kokonaisvaltaista tarkastelua, mikä käy ilmi komissiolle 24.7.1998 toimitetusta kirjeestä. Komissio katsoo, että kaikesta ennen kesäkuuta 1994 käydystä kirjeenvaihdosta riippumatta ilmoituksen peruminen merkitsi sitä, että komissio ei voinut tarkastella tukia. Kun kävi ilmi, että yksityistäminen oli toteutettu vuoden 1997 alussa, komissio vaati uudelleen muodollista ilmoitusta, jota se ei ollut saanut 7.6. mennessä, minkä vuoksi se aloitti elokuussa tarkastusmenettelyn.

28. En ole samaa mieltä Saksan hallituksen kanssa siitä, että komission olisi pitänyt esittää näkemyksensä toimenpiteiden soveltuvuudesta yhteismarkkinoille vuosina 1994 ja 1995. Lisäksi Saksan väitteensä tueksi esittämä oikeuskäytäntö ei ole asianmukainen. [13]

Jos lopullisena tavoitteena oli Gröditzerin yksityistäminen, sitä aiemmin toimitetut tiedot olivat hajanaisia ja epätäydellisiä, minkä vuoksi komissio saattoi laillisesti katsoa, ettei muodollista ja täydellistä ilmoitusta ollut annettu tarkastelua varten. [14] Näkemystäni tukee se, että komissio sai vuoteen 1996 mennessä edelleen tietoja kyseisen yrityksen hyväksi toteutetuista toimenpiteistä ja että tietoja oli täydennet-

13 — Kantaja viittaa asiaan 223/85, RSV v. komissio, tuomio 24.11.1987 (Kok. 1987, s. 4617), jossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että komissio oli ylittänyt moitteettoman ja joutuisan hallinnon periaatteiden mukaisen määräajan, kun sen tukea koskeva päätöksenteko oli kestänyt 26 kuukautta. Tähän asiaan liittyi kuitenkin yksittäiset olosuhteet, jotka poikkesivat suurimmasta osasta komission käsiteltäväksi saatettuja tukiasiakirjoja, sillä sen yhteydessä osoitettiin, että riitautettu tuki koski vain ylimääräisiä kustannuksia, jotka liittyivät tiettyyn toimeen, jolle oli jo myönnetty komission hyväksymää tukea.

14 — Ks. yhdistetyt asiat T-126/96 ja T-127/96, BFM ja EFIM v. komissio, tuomio 15.9.1998 (Kok. 1998, s. II-3437) 47 kohta.

tävä vielä sen jälkeen, kun tarkastusmenettely oli pantu alulle. [15]

Koska toimenpiteitä ei ollut annettu tiedoksi täydellisesti, komissiolla ei ollut käytettävissään tarvittavia tietoja, jotta se olisi voinut muodostaa näkemyksensä niiden soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, minkä vuoksi kahden kuukauden määräaika näkemyksen esittämiseksi ei voinut alkaa kulua. Äskettäin annetun yhteisöjen tuomioistuimen tuomion mukaan, jotta alustavassa vaiheessa ilmoitusta voitaisiin pitää täydellisenä ja jotta kahden kuukauden määräaika voisi alkaa kulua, riittää, että ilmoitus sisältää jo alun perin tai jäsenvaltion komission kysymyksiin antamien vastausten perusteella tarvittavat tiedot, joiden avulla komissio voi muodostaa alustavan näkemyksen tuen yhteensoveltuvuudesta perustamissopimuksen kanssa. [16]

29. Perustellun luottamuksen periaatetta ei voida katsoa rikotun, jollei komissio ole esittänyt säädetyllä tavalla näkemystään täydellisesti ja muodollisesti ilmoitetuista toimenpiteistä. Yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että tuensaajayritys voi perustellusti luottaa siihen, että sille myönnetty tuki on lainmukainen, ainoastaan silloin, kun tukea myönnettäessä on noudatettu EY 88 artiklan mukaista menettelyä; tämä johtuu komission tämän artiklan nojalla harjoittaman valtion tukien valvonnan pakottavuudesta. Huolellisen taloudellisen toimijan on näet yleensä varmistettava, että tätä menettelyä on noudatettu. [17] Edelleen jäsenvaltio, jonka viranomaiset ovat myöntäneet tuen rikkoen EY 88 artiklassa määrättyjä menettelysääntöjä, ei voi vedota tuensaajayrityksen perusteltuun luottamukseen välttyäkseen velvollisuudelta ryhtyä komission sellaisen päätöksen täytäntöönpanoa koskeviin toimenpiteisiin, jolla kyseinen jäsenvaltio on määrätty perimään tuki takaisin. Tällaisen mahdollisuuden myöntäminen aiheuttaisi näet sen, että EY 87 ja EY 88 artiklan määräysten tehokas vaikutus estyisi, sillä kansalliset viranomaiset voisivat näin oman lainvastaisen menettelynsä perusteella tehdä tyhjäksi niiden päätösten vaikutukset, jotka komissio on tehnyt perustamissopimuksen määräysten perusteella. [18]

Ottaen huomioon tämän tuensaajia koskevan oikeuskäytännön komissio toteaa perustellusti, että koska kansalliset viranomaiset ovat suoraan yhteydessä komissioon, niillä on paremmat tiedot menettelyn kulusta ja tuloksista, joten niillä on pienemmät mahdollisuudet kuin yrityksillä väittää perusteltua luottamustaan rikotun sitäkin suuremmalla syyllä, kun ne ovat omasta aloitteestaan tai komission pyynnöstä toimittaneet kaiken aikaa täydentäviä tietoja samasta hankkeesta.

15 — Kanteen kohteena olevan päätöksen kolmannessa perustelukappaleessa todetaan, että Saksa on toimittanut komissiolle lisätietoja ja asiakirjoja 23.9. ja 13.11.1997, 24.7., 14.8. ja 14.10.1998 sekä 7.1. ja 20.1., 1.2. ja 29.3.1999 päivätyillä kirjeillä. Komission ja Saksan edustajat ovat tavanneet tammikuussa 1998, 1.12.1998, 11.3., 23.4. ja 29.4.1999.

16 — Ks. asia C-99/98, Itävalta v. komissio, tuomio 15.2.2001 (Kok. 2001, s. I-1101, 56 kohta).

17 — Ks. asia C-24/95, Alcan Deutschland, tuomio 20.3.1997 (Kok. 1997, s. I-1591, 25 kohta).

18 — Ks. asia C-5/89, komissio v. Saksa, tuomio 20.9.1990 (Kok. 1990, s. I-3437, 17 kohta, Kok. Ep. X, s. 521) ja asia C-169/95, Espanja v. komissio, tuomio 14.1.1997 (Kok. 1997, s. I-135, 48 kohta).

ii) Joutuisuusvelvoite sekä hyvän hallintotavan ja oikeusvarmuuden periaatteet suunniteltujen ja vuosina 1994 ja 1995 ilmoitettujen rahoitustoimenpiteiden yhteydessä

30. Kantajan mukaan komissio on rikkonut tukiin sovellettavaa yhteisön säännöstöä, kun se ei ole ilmaissut ripeästi näkemystään rahoitustoimenpiteistä saatuaan tiedon hankkeista eikä esittänyt epäilyksiään niiden laillisuudesta, sillä päätöksen N:o 3855/91/EHTY (viides terästukisäännöstö) 6 artiklan 5 kohdassa ja päätöksen N:o 2496/96/EHTY (kuudes terästukisäännöstö) 6 artiklan 6 artiklassa määrätään kahden kuukauden määräajasta, joka alkaa kulua ilmoituksen vastaanottamisesta ja jonka kuluessa toimenpiteen tarkastusmenettely on pantava alulle.

31. Komissio korostaa vastaanottaneensa ainoan täydellisen ilmoituksen kesäkuussa 1997 ja odottaneensa maaliskuuhun 1999 asti saadakseen Saksan viranomaisilta pyydetyt täydentävät tiedot, mikä käy ilmi kanteen kohteena olevan päätöksen 3 perustelukappaleesta.

32. Komissiolla on samoin kuin kaikilla viranomaisilla joutuisuusvelvoite, mutta jotta sitä voisi moittia tämän velvoitteen rikkomisesta, sillä on täytynyt olla mahdollisuus täyttää velvoitteensa, mikä ei päde nyt riitautettuun hallinnolliseen menettelyyn.

Komissio tuskin voi tehdä nopeasti päätöstä rahoitustoimenpiteistä saatuaan ilmoituksen hankkeista, jollei se ole saanut muodollista ilmoitusta kaikkine asianmukaisine tietoineen. Osoitus siitä, että komissio on toiminut joutuisasti, on että se aloitti 6.6.1997 päivätyn tiedoksiannon perusteella tarkastusmenettelyn 5.8., toisin sanoen viidennen terästukisäännöstön 6 artiklan 5 kohdassa ja kuudennen terästukisäännöstön 6 artiklan 6 kohdassa säädetyssä kahden kuukauden määräajassa. Yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komission on vasta saatuaan tilaisuuden muodostaa mielipiteensä, mikäli se pitää ehdotusta yhteismarkkinoille soveltumattomana, aloitettava välittömästi EY 88 artiklan 2 kohdassa määrätty kontradiktorinen menettely ja vaadittava jäsenvaltiota esittämään huomautuksensa. [19] Komissiolle on myönnetty enintään kahden kuukauden harkinta-aika. [20]

iii) Perusteluvelvollisuus

33. Kantaja katsoo, että kanteen kohteena olevaa päätöstä ei ole perusteltu riittävästi, koska siinä ei ole mainittu vuosien 1994 ja 1995 ilmoitusmenettelyä. Päätöksen sanamuodosta saa kantajan mukaan sen käsi-

19 — Ks. asia 120/73, Lorenz, tuomio 11.12.1973 (Kok. 1973, s. 1471, 3 kohta, Kok. Ep. X, s. 177).

20 — Ks. asia 84/82, Saksa v. komissio, tuomio 20.3.1984 (Kok. 1984, s. 1451, 11 kohta, Kok. Ep. VII, s. 545); asia C-312/90, Espanja v. komissio, tuomio 30.6.1992 (Kok. 1992, s. I-4117, 18 kohta); asia C-39/94, SFEI ym., tuomio 11.7.1996 (Kok. 1996, s. I-3547, 38 kohta) ja edellä alaviitteessä 16 mainittu asia Itävalta v. komissio, tuomion 74 kohta.

tyksen, että Saksa on myöntänyt kyseiselle yritykselle tukea useiden vuosien ajan ilmoittamatta siitä komissiolle.

34. Kanteen kohteena olevassa päätöksessä ei viitata Saksan viranomaisten komissiolle kesäkuuhun 1997 mennessä toimittamiin tietoihin. On osoitettu, että edellä mainittu ilmoitus on ainoa, joka voidaan ottaa EY 88 artiklan 3 kohdan mukaisesti huomioon, ja kun se toimitettiin, suurin osa toimenpiteistä oli jo pantu täytäntöön.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoo, että komissio ei ole kilpailusäännösten noudattamisen turvaamiseksi tekemiensä päätösten perusteluissa velvollinen ottamaan kantaa kaikkiin asianomaisten hakemuksensa tueksi esittämiin väitteisiin, vaan sen on ainoastaan tutkittava sellaiset tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat väitteet, joilla on olennainen merkitys päätöksen kannalta.[21] Yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut tämän oikeuskäytännön kassaatiotuomiossa.[22]

Lisäksi on todennäköistä, että kesäkuussa 1997 annetussa muodollisessa ilmoituksessa esitettiin Saksan viranomaisten kahden vuoden kuluessa toimittamat osittaiset tiedot ja että komissio otti ne huomioon antaessaan riitautetun säädöksen. Päätöksessä on selvä, täsmällinen ja yksityiskohtainen kuvaus syistä, joiden vuoksi se on tehty, joten sitä ei voida moittia perustelujen puuttumisesta.

Minusta tuntui asian suullisessa käsittelyssä siltä, että Saksan hallituksen asiamies väitti myös, ettei päätöksessä viitattu lainkaan yrityksen hyväksi toteutetuista tukitoimenpiteistä jäsenvaltioiden väliseen kauppaan aiheutuneisiin vaikutuksiin eikä siihen, vääristivätkö ne tai uhkasivatko ne vääristää kilpailua asiassa Italia ja Sardegna Lines vastaan komissio[23] annetussa tuomiossa tarkoitetulla tavalla. Tätä väitettä ei ole esitetty kirjallisessa menettelyssä, joten se on katsottava uudeksi seikaksi, jota sellaisenaan ei voida ottaa yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 42 artiklan 2 kohdan nojalla käsiteltäväksi. Vaikka tuomio annettiin kirjallisen menettelyn jälkeen, kyseessä ei kuitenkaan ole uudenlainen oikeuskäytäntö, sillä siinä tukeudutaan useisiin aiemmin käsiteltyihin asioihin.

35. Edellä esitetyn perusteella katson, että myös toinen kanneperuste kokonaisuudessaan on hylättävä perusteettomana.

21 — Ks. asia T-44/90, La Cinq v. komissio, tuomio 24.1.1992 (Kok. 1992, s. II-1, 41 kohta) ja asia T-459/93, Siemens v. komissio, tuomio 8.6.1995 (Kok. 1995, s. II-1657, 31 kohta).

22 — Ks. asia C-278/95 P, Siemens v. komissio, tuomio 15.5.1997 (Kok. 1997, s. I-2507, 16 kohta).

23 — Ks. yhdistetyt asiat C-15/98 ja C-105/99, tuomio 19.10.2000 (Kok. 2000, s. I-8855).

C *Kolmas kanneperuste: komissio on soveltanut EHTY:n perustamissopimuksen määräyksiä sen soveltamisalaan kuulumattomiin Gröditzerin tuotantoaloihin*

36. Kantaja moittii komissiota tosiseikkojen vääristyneestä ja ristiriitaisesta esittämisestä sekä tukisäännöstön virheellisestä tulkinnasta. Gröditzer on yritys, joka on hyvin vähäisessä määrin esillä EHTY:n perustamissopimuksen liitteessä I lueteltujen tuotteiden markkinoilla, sillä 90 prosenttia sen liiketoiminnasta koskee kyseisen sopimuksen soveltamisalaan kuulumattomia tuotteita. Komissio on kuitenkin kantajan mukaan soveltanut terästukeen sovellettavia normeja arvioidessaan yritystä kokonaisuudessaan ja siten myös EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuulumattomien alojen vaikutusta kilpailuun osoittamatta, että toimintatueksi luonnehdittua tukea olisi sovellettu suhteettomasti EHTY:n soveltamisalaan kuuluvaan yrityksen tuotantoon.

Komissio on ymmärtääkseni halunnut perustella epäilyksiään varojen siirtämisestä alalta toiselle sillä, että yritys harjoittaa toimintaansa sekä EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalalla että muilla aloilla, eikä se ole esittänyt tästä todisteita, vaan perustanut epäilyksensä oletuksiin. KPMG-tilitoimiston vuonna 1998 komissiolle toimittamista tiedoista käy kuitenkin ilmi, että Gröditzerin valmistuskirjanpito oli vuodesta 1990 alkaen eriytetty hallintoyksiköittäin, joten oli mahdollista tunnistaa tarkalleen, mille tuotantolaitoksille varat oli osoitettu.

Kantaja väittää, että suurin osa toimintatuesta oli suunnattu takomo-, valimo- ja valssaamotuotantoon, joka ei kuulu EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan, ja että soveltaessaan kyseistä säännöstöä sen soveltamisalaan kuulumattomiin tuotantotukiin komissio katsoi Gröditzerin olevan ainoastaan HT 80 artiklan mukainen terästeollisuusyritys eikä tarkastellut yrityksen liiketoiminnan vaikutuksia markkinoille. Tällaisessa tarkastelussa ei ole kantajan mukaan otettu huomioon kunkin perustamissopimuksen soveltamisalan rajoja eikä valtiontukiin yleisesti sovellettavia periaatteita.

37. Komission mukaan Gröditzerin kaltaisten yritysten, jotka valmistavat EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia tuotteita yrityksen sisäiseen käyttöön tai pitävät niitä kaupan vain vähäisessä määrin, katsotaan kuuluvan tämän perustamissopimuksen soveltamisalaan. HT 80 artiklan mukaan yrityksellä tarkoitetaan yritystä, joka harjoittaa hiilen tai teräksen tuotantoa (nämä ilmaisut on määritelty liitteessä I) tietyissä olosuhteissa ja yritystä, joka säännöllisesti harjoittaa muuta jakelua kuin myyntiä kotitalouskuluttajille tai pienteollisuudenharjoittajille. Määräävää yrityksen kuulumisessa EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan ei ole kokonaistuotantoprosessi

tai kaupanpitäminen vaan puolivalmisteiden tuottaminen, sillä tähän sisältyy riski siitä, että tavara, joka on tarkoitettu yrityksen sisäiseen käyttöön saatetaankin markkinoille. Näin ollen, jos yritys valmistaa EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvia tuotteita, tätä perustamissopimusta sovelletaan silloin kun tuotteet on tarkoitettu pidettäviksi kaupan sellaisenaan kuin myös silloin kun yrityksen tarkoituksena on jatkojalostaa niitä EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuulumattomiksi tuotteiksi.

Olisin voinut hyväksyä sen, että suurin osa myönnetystä tuesta olisi suunnattu EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvien tavaroiden valmistamisen tukemiseen, jos EHTY:n soveltamisalaan kuuluva tuotanto ja EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluva toiminta olisi täydellisesti erotettu toisistaan. Komissio katsoo, että kun tällaista erottelua ei ole osoitettu, riski siitä, että tuki siirtyy alalta toiselle, on todellinen, minkä komissio on tuonut esiin yksityiskohtaisesti ennen kuin se toteaa päätöksen 40 perustelukappaleessa, että teräksen tuotantoala oli edunsaajana tuista, jotka oli myönnetty sitä jalostusketjussa pidemmällä oleville EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluville toiminnoille: tuesta joka näennäisesti oli suunnattu EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvalle suurimmalle osalle alijäämäistä tuotantoa hyötyi käytännössä EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluva toiminta, jolle määrättiin hinta keinotekoisesti sisäisen kirjanpidon avulla. Kaikenlaisen varojen väärinkäytön poissulkeminen on edellytys sille, että tukea voidaan tarkastella EY:n perustamissopimuksen mukaisesti; lisäksi todistustaakka kuuluu jäsenvaltiolle.

38. Katson, ettei Saksan tässä kanneperusteessa esittämää väitettä voida hyväksyä. Yhteisöjen tuomioistuin on määritellyt vuonna 1959 EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalan[24] ja vahvistanut selkeän oikeuskäytännön, jonka kantaja näyttää tuntevan, vaikka lainaakin sitä vääristelevästi. Tässä tuomiossa hylätään perustamissopimuksen vastaisena sellaisen tuotannon käsite, joka on suunnattu yksinomaan kaupanpidettäviksi tarkoitettujen tavaroiden valmistamiseen, ja todetaan, että liitteessä I on annettu luettelo tuotteista, joita säännöllisesti valmistetaan jalostettaviksi teknisesti ja taloudellisesti eri tuotteiksi eriytetyissä laitoksissa, jotka kuuluvat samalle toiminimelle ja joita ei pidetä kaupan. Tämän tuotannon sulkeminen pois perustamissopimuksen soveltamisalalta olisi lainlaatijoiden tarkoituksen vastaista ja sen laskeminen kuuluvaksi perustamissopimuksen soveltamisalaan riippuu yrityksen oikeudellisesta rakenteesta siten, että EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan ei kuulu suurten yrityskokonaisuuksien tuotanto.[25]

Yhteisöjen tuomioistuin tarkasteli myös, kuuluvatko HT 80 artiklan soveltamisalaan kuuluvan tuotantotoiminnan käsitteeseen valuvalmisteet, jotka on tehty ja jalostettu valimoissa, jotka muodostavat yhtenäisen teknisen kokonaisuuden, jos oletetaan, että saman yrityksen masuunit ja valimot liittyvät taloudellisesti ja teknisesti toisiinsa hyvin tiivisti. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että perustamissopimuksen laatijat ovat käyttäneet tuotannon kriteeriä

24 — Ks. asia 14/59, Société des Fonderies de Pont-à-Mousson v. Korkea viranomainen, tuomio 17.12.1959 (Kok.1959, s. 445).

25 — Ks. edellä alaviitteessä 24 mainitun tuomion ensimmäinen perustelukappale, s. 470 ja 471.

rajoittaessaan sopimuksen soveltamisalaa tietoisina siitä, että EHTY:n soveltamisalaan kuuluvan tuotteen valmistajat voivat samanaikaisesti olla toisen tuotteen kuluttajia ja että masuuneissa saatu nestemäinen valurauta jalostettiin välittömästi valurautamuoteiksi, mutta se voitiin myös jättää jähmettämättä kaupanpidettäväksi harkkoina tai myytäväksi nestemäisessä muodossa.[26] Julkisasiamies Lagrange on yhtynyt tähän näkemykseen kyseisessä asiassa esittämässään ratkaisuehdotuksessa.[27]

Asiassa Deutsche Babcock[28] annettu tuomio ei myöskään tue kantajan väitettä. Tässä asiassa oli tehtävä päätös tuonti- tai vientitullien palauttamisesta tai peruuttamisesta annetusta asetuksesta (ETY) N:o 1430/79,[29] ja siinä on todettu, että EY:n perustamissopimuksen 305 artiklassa ulotetaan Euroopan yhteisöjen säännöstö koskemaan EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluviin tuotteisiin, jos tiettyä seikkaa ei ole säännelty kyseisessä perustamissopimuksessa tai sen soveltamista koskevissa säännöksissä.

Näin ollen määritettäessä, sitä kuuluuko tietty yritys EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan, on tarkasteltava tuotantotoimintaa eikä tuotteiden kaupanpitämistä ja otettava huomioon, että HT 4 artiklan c alakohdassa kielletään tuet, jos ne vain vähän vääristävät kilpailua. Sitä paitsi kyseisessä määräyksessä ei edellytetä, toisin kuin EY 87 artiklan 1 kohdassa, että komission olisi tutkittava, vääristääkö tuki kilpailua tai uhkaako se vääristää sitä. Kyseisessä artiklassa nimittäin kielletään rajoituksetta kaikki tuet, joten siihen ei voi sisältyä de minimis -sääntöä.[30]

39. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on äskettäin todennut, ettei myöskään voida katsoa, että tällaiselle yritykselle myönnettyjä investointitukia olisi joka tapauksessa tarkasteltava EHTY:n perustamissopimuksen valtiontukia koskevien määräysten valossa, eikä että terästeollisuusyritykseen, joka harjoittaa sekä EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa että toimintaa, joka ei kuulu EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan, sovellettaisiin EHTY:n perustamissopimuksen valtiontukia koskevia määräyksiä joka tilanteessa, silloinkin, kun se saa investointitukia toimintaansa, joka ei kuulu EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan.[31] Saman toteaa komissio kanteen kohteena olevan päätöksen 33 perustelukappaleessa.

40. Komissio erottaa 34 perustelukappaleessa toisistaan takomojen, kehävalssaamojen ja valimojen lopputuotteet teräksen tuotannon lopputuotteista, jotka myydään eri markkinoilla. Koska kyseisten tuotteiden valmistus tehdään vastaavilla tuotantoaloilla, valmistusprosessit eivät ole yhtenäiset ja sen vuoksi voidaan investoin-

26 — Ks. edellä alaviitteessä 24 mainitun tuomion toinen perustelukappale, s. 471 ja 472.

27 — Ks. edellä alaviitteessä 24 mainitun asian ratkaisuehdotus, s. 493.

28 — Ks. asia 328/85, tuomio 15.12.1987 (Kok. 1987, s. 5119).

29 — Ks. neuvoston asetus, annettu 2.7.1979, tuonti- ja vientimaksujen palauttamisesta tai anteeksiantamisesta (EYVL L 175, s. 1).

30 — Ks. yhdistetyt asiat T-129/95, T-2/96 ja T-97/96, Neue Maxhütte Stahlwerke ja Lech-Stahlwerke v. komissio, tuomio 21.1.1999 (Kok. 1999, s. II-17, 147 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut tämän näkemyksen asiassa C-111/99 P, Lech-Stahlwerke v. komissio, määräys 25.1.2001 (Kok. 2001, s. I-727, 41 kohta).

31 — Ks. asia T-6/99, ESF Elbe-Stahlwerke Feralpi v. komissio, tuomio 5.6.2001 (Kok. 2001, s. II-1523, 61 ja 62 kohta).

titukien osalta erottaa selkeästi toisistaan EHTY:n soveltamisalaan kuuluva ja kuulumaton toiminta.

Sitä vastoin kanteen kohteena olevan päätöksen 35—41 perustelukappaleessa osoitetaan toimintatuista, että EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan toimintaan ja EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan toimintaan myönnettyjä tukia ei voi erottaa toisistaan, koska yrityksellä ei ole niille erillisiä kirjanpitojärjestelmiä. Lisäksi 36 perustelukappaleessa korostetaan, että KPMG-tilitoimiston selvityksessä, jonka Saksan hallitus on toimittanut osoittaakseen, että yrityksellä on ollut erilliset kirjanpitojärjestelmät, esitetyt tiedot ovat ristiriidassa kesäkuussa 1997 tehdyssä ilmoituksessa annettujen tietojen kanssa käytännössä kaikilta osin ja vahvistavat komission näkemyksen varojen väärinkäytöstä, kuten 39 perustelukappaleessa on esitetty. Yhdyn komission näkemykseen, jonka mukaan riski varojen väärinkäytöstä on huolestuttava sellaisissa yrityksissä, joissa ei ole tuotantoaloittain eriytettyä kirjanpitoa. [32] Yhdyn myös näkemykseen, jonka mukaan liitteen I 4 kohdan perusteella on otettava huomioon, että tietyillä luettelossa mainituilla tuotteilla on sivutuotteita, jotka, vaikka niitä ei oteta huomioon, voivat vaikuttaa hintaan, minkä vuoksi liitteessä olisi oltava mukana sivutuotteet ja muut EHTY:n soveltamisalaan kuuluvat jalostetut tuotteet, jos ne vaikuttavat päätuotteiden tavanomaisiin kilpailuedellytyksiin.

Tämä ongelma korostui vuonna 1998 julkaistussa asiakirjassa, jonka tarkoituksena oli asettaa kehys tietyille EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuulumattomille terästeollisuuden aloille [33] ja jossa komissio myöntää, että kyseisten alojen kilpailutilanne on erityisen herkkä ja että riski siitä, että terästeollisuutta koskevaa komission tukipolitiikkaa, jossa tytäryhtiöille maksetaan tukia EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuulumattomaan toimintaan, voidaan käyttää väärin terästeollisuustoimintaan. On selvää, että riski on vieläkin suurempi, jos EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvan teräksen jalostusta ei tehdäkään tytäryhtiöissä vaan samassa yrityksessä.

41. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on äskettäin vahvistanut, että EHTY:n perustamissopimuksen soveltaminen tukiin, jotka on myönnetty kantajalle sen oikaisutoimintaan liittyviin investointeihin, voi tässä tilanteessa olla perusteltua ainoastaan, jos ei ole riittäviä takeita siitä, ettei kyseisiä tukia käytetä väärin kantajan EHTY:n perustamissopimuksen alaan kuuluvaan tuotantotoimintaan ja että jäsenvaltion tehtävänä on ilmoittaa mahdollisesti tuensaajana olevan yrityksen avustamana, komissiolle kaikki seikat, joiden perusteella tämä voi hallinnollisessa menettelyssä varmistaa, onko tällaisia takeita olemassa. [34]

32 — Ks. yhdistetyt asiat T-371/94 ja T-394/94, British Airways ym. ja British Midland Airways v. komissio, tuomio 25.6.1998 (Kok. 1998, s. II-2405, 314 kohta). Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut tässä tuomiossa, että holdingjärjestelyjä, joissa yritykset ovat itsenäisiä ja kun siihen yhdistetään myös riippumattomien asiantuntijoiden suorittama valvonta ja tuen maksaminen kolmessa erässä, voitiin pitää riittävänä ja sopivana keinona sen takaamiseksi, että nimellisesti tuensaajana oleva yritys on yksinomainen tuensaaja.

33 — Ks. EYVL 1988, C 320, s. 3.

34 — Ks. edellä alaviitteessä 31 mainittu asia ESF Elbe-Stahlwerke v. komissio, tuomion 125 ja 126 kohta.

42. Komission päätökset, joihin kantaja vetoaa osoittaakseen itseensä kohdistuneen väitetyn syrjinnän, eivät myöskään ole asianmukaisia, koska ne on tehty toisistaan poikkeavien tosiseikkojen perusteella. [35] Mutta vaikka tosiseikat olisivat verrannolliset, on otettava huomioon, että yhdenvertaisuusperiaatteen on oltava sopusoinnussa laillisuusperiaatteen kanssa; laillisuusperiaatteen mukaan kukaan ei voi edukseen vedota lainvastaisuuteen, joka hyödyttää jotakuta toista. [36]

43. Edellä esitetyn perusteella katson, että tämäkin kanneperuste on hylättävä perusteettomana.

D *Neljäs kanneperuste: EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvalle alalle myönnettyjen investointitukien virheellinen arviointi viidennen terästukisäännöstön valossa*

44. Saksa katsoo, ettei komissio voi kieltää EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvalle Gröditzerin tuotantoalalle myönnettyjen, 13,3 miljoonan Saksan markan suuruisten investointitukien perustamissopimuksen mukaisuutta ja viidennen terästukisäännöstön 5 artiklan kolmannen luetelmakohdan mukaisuutta sillä perusteella, että niitä ei ole ilmoitettu 30.6.1994 mennessä, kun komissio itse pyysi Saksan hallitusta perumaan 29.6.1994 tehdyn ilmoituksen. Kantaja katsoo, että kanteen kohteena olevasta päätöksestä ei käy ilmi, tarkasteltiinko tukien laillisuutta viidennen terästukisäännöstön 5 artiklan kolmannen luetelmakohdan mukaisesti ja että pelkkä ilmoitusvelvollisuutta koskevan määräajan laiminlyönti ei oikeuta komissiota vaatimaan tuen takaisinmaksamista, jos se ei ole tutkinut eikä epäillyt tuen laillisuutta.

45. Komissio korostaa, että kanteen kohteena olevassa päätöksessä ei viitata ainoastaan tukien ilmoittamista koskevan määräajan laiminlyöntiin, vaan myös siihen seikkaan, että tukia ei tästä syystä voitu tarkastella viidennessä terästukisäännöstössä entisen Saksan demokraattisen tasavallan alueella sijaitseville yrityksille suunnitelluille investointituille asetetussa määräajassa, toisin sanoen 31.12.1994 mennessä.

46. En voi tässäkään kohdassa yhtyä Saksan näkemykseen. Viidennessä terästukisäännöstössä säädetään erittäin selvästi määräajasta, johon mennessä ilmoitetut tuet voidaan katsoa yhteismarkkinoille soveltuviksi ja jonka kuluttua komissio ei voi antaa niihin lupaa. Yhteisöjen tuomio-

35 — Kyseessä on päätös 97/21/EY, EHTY, tehty 30.7.1996, Llodiossa (Álava) sijaitsevalle Compañía Española de Tubos por Extrusión SA:lle myönnetystä valtion tuesta (EYVL 1997, L 8, s. 14), joka on tehty EHTY:n perustamissopimuksen ja EY:n perustamissopimuksen perusteella. Productos Tubulares -yritykselle tarkoitetuille valtiontuille annettiin lupa (EYVL 1998, C 409, s. 6), koska yrityksen rakenteet oli täydellisesti uudistettu ja sen EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluva tuotanto, joka oli tarkoitettu sisäiseen käyttöön, oli hyvin vähäistä eikä sitä pidetty kaupan.

36 — Ks. asia 134/84, Williams v. tilintarkastustuomioistuin, tuomio 4.7.1985 (Kok. 1985, s. 2225, 14 kohta) ja asia T-347/94, Mayr-Melnhof v. komissio, tuomio 14.5.1998 (Kok. 1998, s. II-1751, 334 kohta).

istuin on todennut tämän päätöksen 2320/81/EHTY,[37] toisen terästukisäännöstön, yhden määräyksen osalta ja todennut, että kyseessä on määräaika, jonka kuluttua ilmoitettuja tukihankkeita ei voitu hyväksyä.[38]

Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on myös vahvistanut, että viidennen terästukisäännöstön 1, 5 ja 6 artiklasta voidaan päätellä, että kyseessä olevat tuet on voitu toteuttaa ainoastaan komission etukäteen antaman suostumuksen jälkeen ja että alueellisten investointitukien viimeiseksi maksupäiväksi vahvistettu päivämäärä 31.12.1994 on näin ollen välttämättä viimeinen mahdollinen päivä, jolloin komissio on voinut päättää tällaisten tukien soveltuvuudesta yhteismarkkinoille.[39] Yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut tämän tulkinnan kassaatiotuomiossa ja todennut, että ei ole mahdollista katsoa, että viidennessä säännöstössä ilmoittamiselle asetettu määräaika olisi pelkästään ohjeellinen eikä komissiolla näin ollen ole oikeutta hyväksyä tukia, jos suunnitelmia niiden myöntämisestä tai muuttamisesta ei ole ilmoitettu sille ennen nimenomaisesti asetetun määräajan päättymistä ja että tuomioistuimen on viran puolesta tutkittava tämä toteamus, vaikka kumpikaan asianosaisista ei olisi sitä vaatinut.[40]

47. Oli odotettavissa, ettei kanteen kohteena olevassa päätöksessä tutkittaisi tukien laillisuutta viidennen terästukisäännöstön 5 artiklan kolmannen luetelmakohdan valossa, sillä komissio ei voinut antaa vuonna 1999 säädöstä sellaisen säännöstön perusteella, jonka voimassaolo oli päättynyt 31.12.1996. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että jäsenvaltio, joka ei ole noudattanut ilmoitusvelvollisuuttaan, ei voi vaatia, että komissio harjoittaa kumotun säännöstön nojalla valvontaa tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille. Samoin tällainen jäsenvaltio, joka ei ole noudattanut tässä säännöstössä määrättyjä ehtoja, ei voi perustellusti vedota oikeusvarmuuden periaatteeseen, jotta siihen sovellettaisiin säännöstössä mainittuja poikkeuksia.[41]

48. Lisäksi on käynyt selväksi, että Saksan viranomaiset peruivat 29.6.1994 tehdyn muodollisen ilmoituksen 79 miljoonan Saksan markan suuruisista investointituista, minkä vuoksi komissio ei voinut tarkastella tukia määräajassa. Olipa syy tällaiseen perumiseen mikä tahansa, tehtiinpä se komission pyynnöstä tai jotta voitaisiin yksityistämistä varten antaa tiedoksi tukien lopullinen ja tyhjentävä tila ja pyytää niiden kokonaisvaltaista tarkastelua, Saksan hallituksen olisi pitänyt olla tietoinen toimintansa seurauksista voimassa olleen säännöstön ja vuonna 1985 asiassa, jossa

37 — Komission päätös, tehty 7.8.1981, terästeollisuudelle myönnettävää tukea koskevista yhteisön säännöistä (EYVL L 228, s. 14).

38 — Ks. asia 214/83, Saksa v. komissio, tuomio 3.10.1985 (Kok. 1985, s. 3053, 45—47 kohta).

39 — Ks. asia T-129/96, Preussag Stahl v. komissio, tuomio 31.3.1998 (Kok. 1998, s. II-609, 41 kohta).

40 — Ks. asia C-210/98 P, Salzgitter v. komissio, tuomio 13.7.2000 (Kok. 2000, s. I-5843, 54—56 kohta).

41 — Ks. asia T-331/94, IPK v. komissio, tuomio 15.10.1997 (Kok. 1997, s. II-1665, 45 kohta) ja asia T-158/96, Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomio 16.12.1999 (Kok. 1999, s. II-3927, 64 kohta).

Saksa itse oli asianosaisena, annetun yhteisöjen tuomioistuimen tuomion perusteella. [42]

49. Edellä esitetyn perusteella katson, että tämäkin kanneperuste on perusteeton ja näin ollen hylättävä.

E *Viides kanneperuste: EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalan ulkopuoliselle alalle myönnettyjen investointitukien virheellinen arviointi*

50. Tämä kanneperuste on jaettu kahteen osaan.

i) Viidennen terästukisäännöstön soveltaminen rakennemuutostukea koskevien suuntaviivojen asemesta

51. Kantaja väittää, että komissio on perustellut ristiriitaisesti päätöstään siitä, että EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalan ulkopuoliselle tuotantoalalle myönnettyjä investointitukia ei voida EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukaan hyväksyä rakennemuutostukina, vaan jos EHTY:n perustamissopimuksen tukijärjestelyjä sovelletaan yhdenmukaisesti, ne voidaan katsoa vain aluetuiksi ja niistä voidaan hyväksyä vain 35 prosenttia. Kantaja myöntää, että yrityksen toiminta EY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla ei kuulu sellaisiin taloudellisiin aloihin, joille komissio olisi vahvistanut valtiontukia koskevat hyväksymiskriteerit (herkät alat). Kantaja toteaa, että rakennemuutossuunnitelma on esitetty vuosien 1994, 1995 ja 1996 tiedoksiantojen yhteydessä ja että se oli voimassa aina yrityksen yksityistämiseen asti.

52. Komissio katsoo, että Treuhandanstaltia koskevia päätöksiä ei sovelleta ainoastaan EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaan teräksentuotantoon, vaan koko terästeollisuusalaan, johon kuuluvat myös kyseisen perustamissopimuksen soveltamisalan ulkopuoliset tuotteet. Tuensaajayritys valmistaa molempia tuotteita. Yritys toimii herkällä alalla, toisin sanoen alalla, jolla esiintyy alakohtaisen ylikapasiteetin vuoksi kilpailun vääristymisiä. Erityisen sääntelyn olemassaolo osoittaa komission mukaan, että ala on herkkä.

53. Kanteen kohteena olevan päätöksen 56 perustelukappaleen loppupuolella todetaan, että aran alan käsite ei käsitä vain EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvaa terästuotantoa, vaan myös EHTY-teräksen esiasteet kuten takomo- ja valimotoiminnan. Gröditzer toimii molemmilla tuotantoaloilla, näin ollen sen on katsottava toimivan myös herkällä alalla ja Treuhand-järjestelmän mukaisesti tuet on ilmoitettava.

42 — Ks. edellä alaviitteessä 38 mainittu asia 214/83, Saksa v. komissio.

Treuhand-järjestelmissä säädettyjä erityisiä poikkeussääntöjä ei voitu soveltaa, ja siksi komission oli juuri Treuhand-järjestelmiin sisältyvien yksiselitteisten määräysten mukaisesti arvioitava näitä tukia noudattaen voimassa olevia määräyksiä, esimerkiksi vaikeuksissa olevien yritysten pelastamiseen ja rakennemuutokseen myönnettävää valtiontukea koskevia suuntaviivoja [43] ja alueellisia valtiontukia koskevia suuntaviivoja. [44]

54. Vaikeuksissa olevien yritysten rakennemuutokseen myönnettävien valtiontukien tuensaaja on EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluva yritys eikä tässä perustamissopimuksessa anneta oikeudellista perustetta näiden tukien käyttämiseen kyseiseen tarkoitukseen. Vaikka tällaisia tukia on hyväksytty HT 95 artiklan nojalla muille EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluville yrityksille, näissä kaikissa tapauksissa on ollut kyse kannattavuuden palauttamisesta yksityistämisen jälkeen. Asiassa Saksa vastaan komission annetussa määräyksessä [45] todetaan, että terästeollisuuden alan ankaran tukijärjestelmän tarkoituksena on nimenomaisesti estää — kilpailukykyisten yritysten toiminnan suojelemiseksi — kilpailun kannalta erityisen vahingolliset seuraukset, jotka aiheutuvat sellaisten yritysten toiminnan keinotekoisesta ylläpitämisestä, jotka eivät voisi selviytyä tavanomaisissa markkinaolosuhteissa.

Gröditzeriä koskevaa kannattavuuden palauttamisen edellyttämää rakennemuutossuunnitelmaa ei esitetty. Komission mukaan lyhyttä kuvausta ja ilmoitettujen investointihankkeiden yhteenvetoa ei voitu katsoa riittäväksi yhtenäiseksi ja tyhjentäväksi rakennemuutossuunnitelmaksi. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että asiakirjaa ei voida pitää varsinaisena rakennemuutossuunnitelmana, jollei siinä edellytetä mitään erityistoimenpiteitä yrityksen erityisten ongelmien korjaamiseksi. Julkisista varoista peräisin olevat tuet eivät siten liittyneet konkreettisiin rakennemuutostoimenpiteisiin, joita olisi edellytetty tätä tarkoitusta varten laaditussa ohjelmassa; nämä taas ovat välttämättömiä edellytyksiä sille, että tietty suunnitelma voitaisiin katsoa rakennemuutossuunnitelmaksi. [46]

55. Kanteen kohteena olevan päätöksen 52 perustelukappaleen ja sitä seuraavien perustelukappaleiden mukaan EHTY:n perustamissopimuksen soveltamisalaan kuulumattomiin tuotantoaloihin tehtyjen investointien määrä oli 96,9 miljoonaa Saksan markkaa ja niihin myönnettiin tukia yhteensä 96,1 miljoonaa Saksan markkaa. Tästä 8,4 miljoonaa Saksan markkaa oli aluetukia, 3,6 miljoonaa Saksan markkaa investointiavustuksia ja loput osakaslainoja sekä taattuja pankkiluottoja. Nämä lainat ja luotot oli myönnetty yhdistämissopimuksen ja Treuhand-järjestelmää koskevan lain (Treuhandgesetz) yleisten määräysten perusteella. Saksa ilmoitti lokakuussa 1998 komissiolle, että yhteisjärjestelmää ei kyseisenä ajankohtana sovellettu Treuhand-yrityksiin. Siksi Treu-

43 — EYVL 1994, C 368, s. 12.

44 — EYVL 1998, C 74, s. 9.

45 — Ks. asia C-399/95, Saksa v. komissio, määräys 3.5.1996 (Kok. 1996, s. I-2441, 80 kohta).

46 — Ks. edellä alaviitteessä 14 mainittu asia BFM ja EFIM v. komissio, tuomion 88 kohta.

handanstalt sekä yrityksen myöhemmät omistajat toimivat näitä lainoja ja luottoja myöntäessään ja taatessaan käytännössä aluetukea myöntävinä osapuolina, ja lainat ja luotot olivat alueellisten investointitukien asemesta myönnettyjä tukia.

56. Mielestäni komissio katsoi perustellusti, että alueellisia valtiontukia koskevat suuntaviivat, jotka olivat voimassa tukien myöntämishetkellä, olivat ainoa investointitukien arvioinnissa käytettävä oikeudellinen perusta. EY:n perustamissopimuksen soveltamisalalle kuuluvaa yrityksen toimintaa harjoitetaan herkällä alalla ja siihen sovelletaan myös tiettyjä EHTY:n ulkopuolisia terästeollisuuden aloja koskevien puitteiden mukaisesti aluetukien enimmäismääriä.

57. Yhdyn komission näkemykseen, jonka mukaan kannattavuuden palauttamista ei ole osoitettu eikä se ole todennäköistä, sillä kannattavuus saattoi hyvin johtua korvauksina saaduista poikkeuksellisista tuloista, minkä vuoksi sitä ei voida pitää osoituksena yrityksen elinkelpoisuudesta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, että positiivinen käyttöpääomavirta ei riitä osoittamaan yrityksen rahoitustilaa erityisesti silloin, kun likviditeetti perustuu valtaviin avustuksiin. [47]

47 — Ks. edellä alaviitteessä 14 mainittu asia BFM ja EFIM v. komissio, tuomion 83 ja 84 kohta.

ii) Komissio ei ole soveltanut EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohtaa

58. Saksan mukaan yrityksen rakennemuutos, Treuhandanstaltin täydentävät toimenpiteet ja muut valtiollisten osakkeenomistajien toimenpiteet ovat tyypillinen tapaus, johon on sovellettava EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohtaa erityisesti, koska sosialistiseen järjestelmään kuuluvan suunnitelmatalouden seuraukset ja niiden korjaamisessa syntyneet vaikeudet vahingoittivat vakavasti Gröditzeriä terästeollisuusyrityksenä ja koska alueen taloudellinen taso keskimäärin jää Saksan jaosta aiheutuneiden seurausten vuoksi suuresti jälkeen entisen liittotasavallan osavaltioiden tasosta.

59. En voi kahdesta syystä yhtyä kantajan näkemykseen, jonka mukaan se soveltaa EY 87 artiklan 2 kohdan c alakohtaa, jossa todetaan yhteismarkkinoille soveltuviksi tuet, jotka myönnetään sellaisille Saksan liittotasavallan alueille, joihin maan jako on vaikuttanut, jos tuki on tarpeen taloudellisen haitan korvaamiseksi.

Ensimmäinen perusteeni on, että jos oletetaan, että kyseistä määräystä olisi voitu

soveltaa, on todettava, etteivät Saksan viranomaiset komission mukaan ole ajallaan vedonneet siihen eivätkä näyttäneet toteen, että edellytykset sille, että yrityksen voitaisiin katsoa olevan kyseisessä tilassa, on täytetty.

Toinen perusteeni on 19.9.2000 annetussa tuomiossa [48] esitetty yhteisöjen tuomioistuimen tulkinta kyseisestä määräyksestä. Yhteisöjen tuomioistuin totesi, ettei tätä määräystä ole kumottu Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella eikä Amsterdamin sopimuksella ja korosti, että koska kyse on poikkeuksesta yleiseen periaatteeseen, jonka mukaan valtiontuet ovat yhteismarkkinoille soveltumattomia, tätä sopimusmääräystä on tulkittava suppeasti, ja lisäsi, että jaosta aiheutunut taloudellinen haitta voi merkitä ainoastaan sitä taloudellista haittaa, jota uudesta fyysisestä rajalinjasta aiheutunut eristys tuotti tietyille Saksan alueille, kuten liikenneyhteyksien katkeaminen tai Saksan alueen eri osien välisten kauppasuhteiden katkeamisesta johtunut markkina-alueiden menetys. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että taloudellinen haitta, josta kaikki uudet osavaltiot yleisesti ottaen kärsivät, ei ole välittömästi aiheutunut Saksan maantieteellisestä jaosta, vaan Saksan eri osissa toteutetuista erilaisista poliittis-taloudellisista järjestelmistä. [49]

48 — Ks. asia C-156/98, Saksa v. komissio, tuomio 19.9.2000 (Kok. 2000, s. I-6857, 46—56 kohta). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on esittänyt samankaltaisen tulkinnan yhdistetyissä asioissa T-132/96 ja T-143/96, Freistaat Sachsen ym. v. komissio, tuomio 15.12.1999 (Kok. 1999, s. II-3663, 136 ja 137 kohta).

49 — Saksan liittotasavallan asiamies vastasi asian suullisessa käsittelyssä esittämääni kysymykseen, että edellä esitetyssä asiassa käsiteltävänä olevan asian kuluessa annettu tuomio huomioon ottaen väite tuskin hyväksyttäisiin.

60. Edellä esitetyn perusteella katson, että tämäkin kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan perusteettomana.

F *Kuudes kanneperuste: virheellinen arviointi yksityistämismenettelyn olosuhteista*

61. Tämä kanneperuste on jaettu kahteen osaan.

i) Puutteellinen arviointi Saksan lainsäädännöstä ja yksityisen sijoittajan käsitteen virheellinen soveltaminen

62. Kanteen kohteena olevan tuomion 75 perustelukappaleesta ja sitä seuraavista kappaleista käy Saksan liittotasavallan mukaan ilmi, että komissio on käyttänyt virheellisiä lukuja arvioidessaan selvitystilasta aiheutuneita kustannuksia. Saksan liittotasavallan mukaan 80 perustelukappaleen a alakohdassa tehty erottelu valtiollisten laitosten ja muiden osakkaiden laitosten velvoitteiden välillä on virheellinen, koska takuut eivät ole valtiontakuuohjelmaan kuuluvia tukitoimenpiteitä, vaan ne ovat verrattavissa yksityistaloudessa tyypillisiin holdingyhtiöitä koskeviin selvityksiin tai tytäryhtiöiden myöntämiin takuisiin. Kun kyseessä on tytäryhtiön selvitystilasta aiheutuvat kustannukset, yksityisoikeudellisen holdingyhtiön on otettava huomioon velvoite taata tytäryhtiön velat, jos se on taannut sen luotot tavanomaisessa liiketoiminnassa. Saksan lainsäädännön mukaan yrityksen selvitystilan yhteydessä pääomanhaltijan on samalla tavalla otet-

tava vastuulleen sijaintipaikan saneerauskulut, jotka on arvioitu noin 87 miljoonaksi Saksan markaksi. Näin ollen osakkaan olisi pitänyt vastata yrityksen selvitystilasta aiheutuneista 445 miljoonan Saksan markan suuruisista kustannuksista, ja 340 miljoonan markan negatiiviseen myyntihintaan tehty yksityistäminen oli epäilemättä edullisempi vaihtoehto, joka täyttää tukijärjestelmiin sovellettavan yksityisen sijoittajan kriteerin.

63. Komissio täsmentää, että pääoman realisointiarvo oli selvitystilaa koskevan kertomuksen mukaan 94 miljoonaa Saksan markkaa, jolla määrällä yrityksen sitoumukset voitiin täyttää Saksan maksukyvyttömyyttä koskevassa lainsäädännössä säädetyssä tärkeysjärjestyksessä. Tästä syystä selvitystilasta aiheutuneet kustannukset rajoittuvat edellä mainittuun määrään ja jos valtio liittää suurempia panoksia muiden sitoumusten vuoksi, se ei toimi osakkaan tavoin vaan julkisen vallan ominaisuudessa, minkä vuoksi kyseisiä panoksia ei voida ottaa huomioon sovellettaessa yksityisen sijoittajan kriteeriä.

64. Katson, että tarkastettaessa komission yksityistämismenettelyn yhteydessä käyttämiä kriteerejä on lähtökohtana pidettävä kanteen kohteena olevan päätöksen 44 perustelukappaleessa esitettyä perustetta, jonka mukaan yritys on ollut vaikeuksissa perustamisestaan alkaen, ja valtion eri laitokset ovat myöntäneet sille ilman takaisinmaksuvelvollisuutta korottomia luottoja, joita yksityinen sijoittaja ei olisi sille koskaan myöntänyt.

Saksa katsoo selvitystilasta aiheutuneen 475 miljoonan Saksan markan suuruiset kustannukset, jotka jakautuvat 418 miljoonaan (joista 196 miljoonaa on osakaslainoja, 49 miljoonaa taattuja pankkiluottoja, 26 miljoonaa muita sitoumuksia ja 147 miljoonaa eri kustannuksia varten tehtyjä varauksia) ja 57 miljoonaan, jotka johtuivat selvitystilamenettelystä sellaisenaan ja erityisesti selvitystilamenettelyn aikaisesta toiminnasta ja toiminnan alasajosta.

Edellä esitettyä laskelmaa ei voida yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella pitää asianmukaisena, sillä sen mukaan yksityinen sijoittaja, joka noudattaa pitkän aikavälin kannattavuuteen perustuvaa kokonaisvaltaista tai alakohtaista rakennepolitiikkaa, ei lukuisten tappiollisten vuosien jälkeen tekisi pääoman realisointiarvoa kalliimpaa pääomapanosta, joka vielä liittyisi yrityksen myyntiin, minkä vuoksi voittonäkymiä ei olisi lainkaan edes pitkällä aikavälillä. [50]

Lisäksi Saksa on esittänyt selvitystilan kokonaiskustannuksiin kuuluvina osak-

50 — Ks. yhdistetyt asiat C-278/92—C-280/92, Espanja v. komissio, tuomio 14.9.1994 (Kok. 1994, s. I-4103, 26 kohta).

kaan kustannuksina joukon kustannuksia, jotka kuuluvat itse asiassa valtiolle julkisen viranomaisen ominaisuudessa; näitä kustannuksia ovat Treuhandanstaltin ja muiden valtiollisten osakkaiden takaamien 49 miljoonan Saksan markan suuruisten pankkiluottojen takaisinmaksu, vanhojen sitoumusten kattamiseksi tehdyt 15 miljoonan Saksan markan varaukset; sosiaalisista toimenpiteistä aiheutuneet 22 miljoonan Saksan markan kustannukset, jotka eivät johtuneet pakollisista velvoitteista; ja 87 miljoonan Saksan markan varaus sijaintipaikan saneerauskustannuksiin, joihin kuuluu rakennusten purkaminen, alueen täydellinen saneeraus ja myynti, joka tuotti vain yhdeksän miljoonaa Saksan markkaa.

65. Komissio on perustellusti todennut, että kun otetaan huomioon yrityksen taloudellinen tilanne, on hyvin epätodennäköistä, että yksityinen sijoittaja olisi käyttänyt lisävaroja irtisanomis- ja varhaiseläkesuunnitelmaan. Yksityinen sijoittaja ei myöskään olisi selvitystilan yhteydessä ohjannut lisävaroja laitoksen sijaintipaikan saneeraukseen, kun alueen myyntihinta oli vain 9 miljoonaa Saksan markkaa, vaikka yrityksellä oli lain nojalla saneerausvelvollisuus, sillä tällaisista kustannuksista vastaisi valtio ympäristönsuojelun takaajana.

Siinäkin tapauksessa, että Saksan lain mukaan osakaslainat katsotaan maksukyvyttömyystilanteessa yrityksen omaksi pääomaksi, mistä seuraa, että niitä ei voi periä ulos selvitystilassa olevasta yrityksestä, ja vaikka ne sisällytettäisiin kokonaan selvitystilasta aiheutuviin kustannuksiin, nämä olisivat vain 292 miljoonaa Saksan markkaa. Kun tätä lukua verrataan yksityistämisestä aiheutuneisiin kustannuksiin, jotka olivat 340 miljoonaa Saksan markkaa, yrityksen selvitystilaan saattaminen olisi ollut edullisempaa kuin yksityistäminen, minkä vuoksi yksityinen sijoittaja olisi asettanut yrityksen selvitystilaan.

ii) Kilpailumenettelyn virheellinen arviointi

66. Saksa toteaa komission arvostelusta, joka kohdistuu yrityksen myyntiin julkisen tarjouskilpailun perusteella, antaneensa vuonna 1992 määräyksen investointipankille julistaa yrityksen myynnistä julkinen kansainvälinen tarjouskilpailu, joka olisi avoin kaikille mahdollisille tarjouksen tekijöille ja ilman tarjouksen suuruutta koskevia ennakkoehtoja. Saksan toteaa päättäneensä myydä yrityksen Georgsmarienhüttelle, koska tämä teki edullisimman tarjouksen. Saksa katsoo, että komission käyttäytyminen on perusteetonta puuttumista jäsenvaltion itsemääräämisoikeuteen, sillä sen mukaan yhteisön johdetussa oikeudessa ei ole säännöstä yritysten yksityistämismenettelystä eikä velvoitetta myynnin toteuttamisesta tarjouskilpailun perusteella, ja että ainoan perustamissopimuksesta johtuvan kriteerin mukaan valtion on käyttäydyttävä yksityisen sijoittajan tavoin. Saksa väittää, ettei komissio ole osoittanut, että muut mahdolliset ostajat olisivat maksaneet yrityksestä enemmän tai että toisenlaisella yksityistämismenettelyllä olisi käytännössä saatu paremmat tulokset.

Lopuksi Saksa ilmoittaa tietävänsä, että komissio on laatinut yleiset yritysten yksityistämismenettelyjä koskevat periaatteet,[51] joilla valtio vapautetaan ilmoittamisvelvoitteesta. Näiden periaatteiden mukaan, jos yksityistäminen tehdään avoimen myyntimenettelyn kautta ilman muita velvoitteita koskevia ennakkoehtoja ja yritys myydään parhaan tarjouksen tehneelle, on katsottava, ettei kyseessä ole valtiontuki. Tämä ei kuitenkaan Saksan mukaan tarkoita sitä, että muilla myyntimenettelyillä ei voitaisi varmistaa sitä, että valtio pääoman omistajana myisi yrityksen mahdollisimman hyvin ehdoin, vaikka sitä ei vapautettaisi ilmoitusvelvoitteesta, jonka Saksan hallitus täytti. Kun tarkastellaan, liittyykö myyntiin tukea ostajan hyväksi, ainoana ratkaisevana tekijänä ei voida pitää hintaa, vaan sopimuksen tekemiseen liittyneitä olosuhteita on arvioitava kokonaisvaltaisesti ja näihin kuuluu nimellisen hinnan ja yrityksen sitoumusten vastuulle ottamisen lisäksi sijoittajan vastuulla olevat yrityksen velat, takaukset ja velvoitteet, joihin ostaja sitoutuu. Gröditzerin yksityistämistä koskevassa sopimuksessa tarjouskilpailun voittaja sitoutui tekemään 39,6 miljoonan Saksan markan investoinnit ja sopimukseen liitettiin 31.12.2002 asti voimassa oleva 100 prosentin sopimussakon maksaminen, jos sitoumukset jätetään täyttämättä; 717 työpaikkaa taattiin ja lisäksi 45 oppisopimuspaikkaa; tässä yhteydessä sovittiin 40 000 Saksan markan sopimussakosta työpaikkaa kohti ja että tämä sopimus olisi voimassa 31.12.2002 asti.

67. Komission mukaan voidaan olettaa, että koska avointa ja ehdotonta tarjouskilpailua parhaan tarjouksen löytämiseksi ei julkistettu, asiaan liittyy avustuksia. Yksityisten pankkien osallistuminen, liikeelämän tavanomaisten tiedotusvälineiden käyttö ja pelkkä ilmoitus toimenpiteistä eivät riitä poistamaan epäilystä mahdollisesta tuesta.

68. Yhdyn jälleen komission väitteisiin, joiden mukaan menettelyä ei tehty avoimesti ja ilman ehtoja.

Investointipankkien asiakirjoissa, joissa käsiteltiin erityisesti valtiontuen myöntämisen mahdollisuutta, ei tehty tarjouspyyntöä, vaan tarjouksentekijöitä pyydettiin esittämään yrityssuunnitelma, jossa ne täsmentäisivät yksityiskohtaiset sitoumuksensa työpaikkojen perustamiseen ja säilyttämiseen, tulevat investointinsa ja rahoituksensa. Hyväksytyt yritykset kutsuttiin kahdenvälisiin neuvotteluihin; myyntihintaan vaikuttivat ratkaisevasti vastuulle otetut velvoitteet. Konkreettista tarjousta ei myöskään pyydetty eikä laadittu ennakolta parametrejä tai ylärajaa tarjousten arviointia varten. Menettely toteutettiin lisäksi ilman julkista tarjouskilpailuilmoitusta, johon olisi liitetty täs-

51 — Ks. 23. kertomus kilpailupolitiikasta, 1993, 403 kohta.

mällinen urakkasopimus. Toimitettiin vain kutsu yksittäisiin neuvotteluihin, joissa myyjä ja ostaja tekisivät sitoumuksensa, joista sovittiin kevyesti määritellyssä menettelyssä. Tästä on pääteltävä, että tehdyt sitoumukset vaikuttivat sovittuun hintaan.

Toisaalta lopullisissa neuvotteluissa käytetyt vaihtelevat kriteerit johtuivat väistämättä valitusta menettelystä ja ostajayhtiöllä Georgsmarienhüttellä oli mahdollisuus mukauttaa lopullinen kantansa myyjän vaatimuksiin ja näin ollen koska todellista kilpailua ei ollut, ei ollut myöskään takeita siitä, että vastuulle otetuista velvoitteista, joita ei ollut ilmoitettu ennakolta kaikille tarjouksen tekijöille, annettu vastine vastaisi tavanomaista markkinahintaa. Avoimuuden puute vahvistetaan kanteen kohteena olevan päätöksen 6 artiklassa, jonka mukaan Saksalla oli aikomus myöntää 27.2.1997 tehdyn sopimuksen 9 artiklan 2 kohdan mukaisesti Gröditzerin osakkeiden myynnistä Georgsmarienhüttelle lainoja 3,3 miljoonan Saksan markan arvosta ennakkomaksuina myöhemmin saatavista aluetuista.

69. Lopuksi haluan todeta, etten myöskään yhdy Saksan näkemykseen, jonka mukaan komission yksityistämismenettelyyn kohdistama arvostelu on sekaantumista jäsenvaltioiden itsemääräämisoikeuteen. Vaikka EY 295 artiklassa määrätään yksityisomaisuuden suojelemisesta, EY 87 artiklassa ja HT 4 artiklan c alakohdassa kielletään valtiontukien myöntäminen valtion yrityksen siirtymisestä yksityiseen omistukseen. Yhdyn komission näkemykseen, jonka mukaan se että yritys myytiin tarjouskilpailussa parhaan tarjouksen tehneelle, koska muut tarjouksen tekijät eivät olleet valmiit ottamaan yritystä haltuunsa, jollei valtio myöntäisi sille lisää varoja, ei ole osoituksena siitä, että tarjouksen saaneen kanssa sovittuihin ehtoihin ei liittyisi avustuksia.

70. Edellä esitetyn perusteella katson, että tämäkin kanneperuste on hylättävä kokonaisuudessaan perusteettomana.

VI Oikeudenkäyntikulut

71. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska ehdotan, että Saksan kanne hylätään ja koska komissio on vaatinut oikeudenkäyntikulujen korvaamista, kantajana oleva jäsenvaltio on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

VII Ratkaisuehdotus

72. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin

1) hylkää kokonaisuudessaan Saksan liittotasavallan nostaman kanteen, jossa se on vaatinut yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan valtiontuesta, jonka Saksa on myöntänyt Gröditzer Stahlwerke GmbH:lle ja tämän tytäryhtiölle Walzwerk Burg GmbH:lle, 8 päivänä heinäkuuta 1999 tehdyn komission päätöksen 1999/720/EY, EHTY 4—7 artiklan ja

2) velvoittaa kantajana olevan jäsenvaltion korvaamaan oikeudenkäyntikulut.